

Sarı, Ö., and F. G. Celikel, Karadeniz Bölgesinin İller Düzeyinde Süs Bitkileri Üretimini İncelenmesi. International Journal of Life Sciences and Biotechnology, 2022. 5(1). p. 436-458. DOI: 10.38001/ijlsb.1090043

Karadeniz Bölgesinin İller Düzeyinde Süs Bitkileri Üretimini İncelenmesi

Ömer Sarı^{1*} , Fisun Gürsel Çelikel²

ÖZET

Türkiye farklı ekolojik ve coğrafi koşulları, özellikle yurtdışı pazarlara yakınlığı ve genç nüfusu ile süs bitkileri sektörü açısından önemli avantajlara sahiptir. Yapılan yatırımlara rağmen ülkemizde süs bitkileri sektörü her kentte aynı düzeyde gelişim göstermemiştir. Bu durum yapılan yatırımların eksik ve plansız olması yanında kent sosyolojilerinin farklılığından da kaynaklanabilmektedir. Çalışmanın amacı süs bitkileri sektörünün genel durumunu ortaya koyarak, Karadeniz Bölgesini il düzeyinde süs bitkileri açısından incelemek ve gelişmesine katkıda bulunmaktır. Çalışma Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt, Ordu, Samsun, Tokat, Amasya, Çorum, Sinop, Kastamonu, Zonguldak, Bartın, Bolu, Karabük ve Düzce illerini kapsamaktadır. Belirtilen bu illerin her birinde süs bitkileri üretim alanları ve üretim yapılan süs bitkisi grupları hakkında bilgi verilerek, süs bitkileri üretimi yapan işletmelerin durumu ortaya konulmuştur. Bu amaçla Tarım ve Orman İl Müdürlükleri ve TÜİK verilerine göre il düzeyinde değerlendirmeler yapılmıştır. İncelenen kentler içerisinde, Samsun, Tokat ve Düzce kentlerinin ulaşım altyapısına ve uygun iklim koşullarına sahip olmaları ve de buldukları konumlar sektörün bu illerde gelişmesinde etkili olmuştur. Bu avantajların yanında turizmin gelişiyor olması da süs bitkileri sektörünün gelişimini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ancak turizm açısından diğer illere göre önemli atılım içerisinde olan Trabzon ve Rize illerinin süs bitkileri sektörü açısından yeterli gelişmeyi göstermedikleri anlaşılmaktadır. Ordu ili ise yatırımlara rağmen hedeflenen ihracat yapabilirlik durumuna ulaşamamıştır. Bayburt, Gümüşhane, Bolu, Karabük, Sinop ve Amasya illerinde ise süs bitkileri üretimine ait veri bulunmamaktadır. Süs bitkileri sektörünün bölgedeki gelişimi için planlı bir yatırım modeli geliştirilmelidir. Ayrıca yatırım amacıyla iklim koşullarının yanında, nüfus miktarı ve ulaşım alt yapısı gibi kriterlere de dikkat ederek özellikle turizm açısından gelişmekte olan illerin yatırım açısından değerlendirilmesi önerilmektedir.

MAKALE GEÇMİŞİ

Geliş

18 Mart 2022

Kabul

27 Haziran 2022

ANAHTAR KELİMELER

Karadeniz Bölgesi,
İller,
süs bitkileri sektörü,
üretim,
gelişim

¹ Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Samsun, Türkiye

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Samsun, Türkiye

*Sorumlu Yazar: omer.sari@tarimorman.gov.tr, omer.sari61@hotmail.com

Investigation of Ornamental Plants Production at the Provincial Level of the Black Sea Region

ABSTRACT

Turkey has important advantages in terms of ornamental plants sector with its different ecological and geographical conditions, especially its proximity to foreign markets and its young population. Despite the investments made, the ornamental plants sector in our country has not developed at the same level in every city. This situation may be due to the incomplete and unplanned investments, as well as the difference in urban sociology. The aim of the study is to reveal the general situation of the ornamental plants sector, to examine the Black Sea Region in terms of ornamental plants at the provincial level and to contribute to its development. The study covers the provinces of Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt, Ordu, Samsun, Tokat, Amasya, Çorum, Sinop, Kastamonu, Zonguldak, Bartın, Bolu, Karabük and Düzce. In each of these provinces, information was given about the ornamental plants production areas and ornamental plant groups, and the situation of the enterprises producing ornamental plants was revealed. For this purpose, evaluations were made at the provincial level according to the data of the Provincial Directorates of Agriculture and Forestry and TUIK. Among the cities examined, the fact that, Samsun, Tokat and Düzce have transportation infrastructure and suitable climatic conditions and their locations have been effective in the development of the sector in these provinces. In addition to these advantages, it was determined that the development of tourism positively affects the development of the ornamental plants sector. However, it is understood that the provinces of Trabzon and Rize, which are in a significant progress compared to other provinces in terms of tourism, do not show sufficient development in terms of ornamental plants sector. Ordu province, on the other hand, could not reach the targeted export capability despite the investments. There is no data on ornamental plants production in the provinces of Bayburt, Gümüşhane, Bolu, Karabük, Sinop and Amasya. For the development of the ornamental plants sector in the region, a planned investment model should be developed rather than scattered and random investments. In addition, it is recommended that developing provinces should be evaluated in terms of investment, especially in terms of tourism, by paying attention to criteria such as population and transportation infrastructure, as well as climatic conditions for investment purposes.

ARTICLE HISTORY

Received

18 March 2022

Accepted

27 June 2022

KEY WORDS

Black Sea Region, provinces, ornamental plants sector, production, development

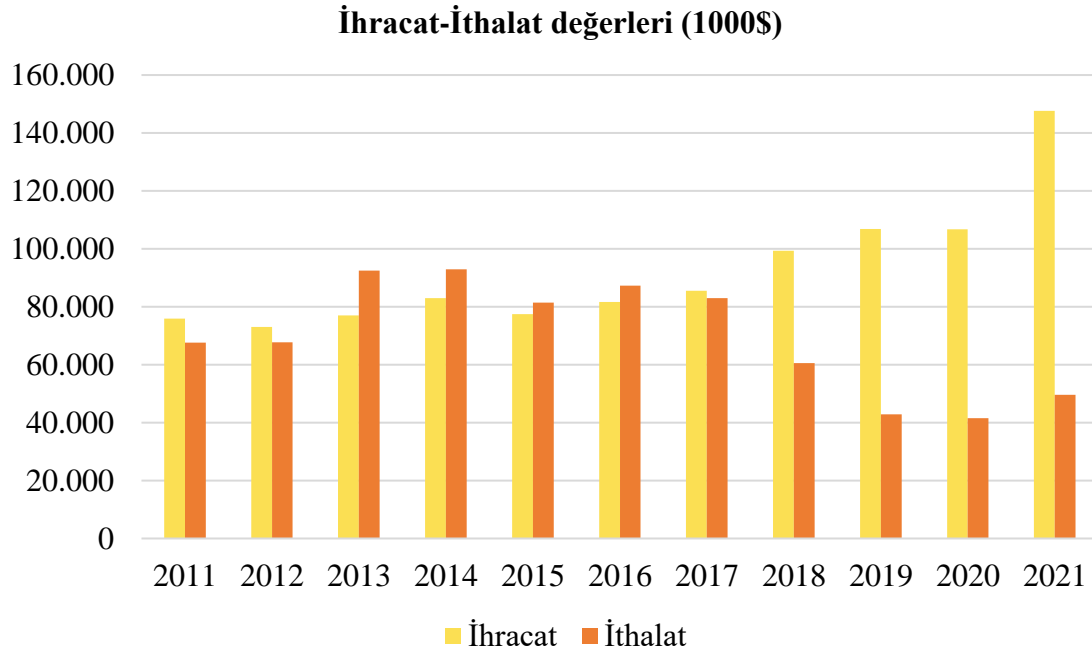
Giriş

Süs bitkileri sektörü ekonomiye yüksek katma değer sağlayan ve önemli istihdam yaratan bir sektör olarak kabul edilmektedir. Dünyada 50'den fazla ülkede yapılan süs bitkileri üretiminin toplam ticaret hacmi 50 milyar dolara ulaşmıştır. Süs bitkileri tüketimi özellikle yüksek satın alma gücü olan Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi pazarlara odaklanmıştır [1, 2]. Dünyada kesme çiçek ve saksılı bitkiler üretimi 2021 yılı verilerine göre toplam 734000 ha. alanda yapılmaktadır. Dünya süs bitkileri üretim alanlarının %79'u (580.000 ha.) Asya/Pasifik bölgesinde bulunmaktadır. Asya ülkeleri içinde önemli üreticiler Çin ve Hindistan'dır. Dünya süs bitkileri üretiminin % 11'i Orta ve Güney Amerika ülkeleri tarafından yapılmaktadır. Orta Amerika'da Meksika, Kolombiya, Ekvador, Güney Amerika'da ise Brezilya önemli üretici ülkelerdir. Avrupa Birliği ülkeleri dünya süs bitkileri üretiminin % 8'ini sağlamaktadır. Avrupa Birliği

ülkeleri arasında en önemli üretici ülkeler, Hollanda, İtalya, Almanya ve İspanya'dır. Avrupa Birliği, dünya üzerinde hektar başına verimliliğin en fazla olduğu bölgedir. Afrika ise dünya süs bitkileri üretim alanlarının %2'sine sahiptir. Afrika'da özellikle ekvator kuşağında bulunan Kenya, Tanzanya, Etiyopya, Uganda, Zambiya gibi ülkeler uygun iklimsel koşullar nedeniyle önemli üreticilerdir [1, 2, 3].

Dünyada 2021 yılı verilerine göre, toplam 35 milyar dolar değerinde süs bitkileri üretimi yapılmış ve yaklaşık 28 milyar dolar değerinde ürün ihraç edilmiştir. Dünya genelinde 2021 yılında 11 milyar dolar kesme çiçek, 2 milyar dolar çiçek soğanları, 1.6 milyar dolar değerinde yosun ve ağaç dalları ihracatı yapılmıştır. Canlı bitkiler ihracatı ise 13 milyar dolardır. Dünya süs bitkileri ithalatı ise 25 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir [1, 2].

Ülkemizde 2021 yılında 147.6 milyon dolar değerinde ihracat yapmıştır. İhracat 2020 yılına göre %39 oranında artmıştır. İthalat ise 49.570 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret hacmi yaklaşık 200 milyon dolara ulaşmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı %298 olmuştur (Şekil 1) [4].

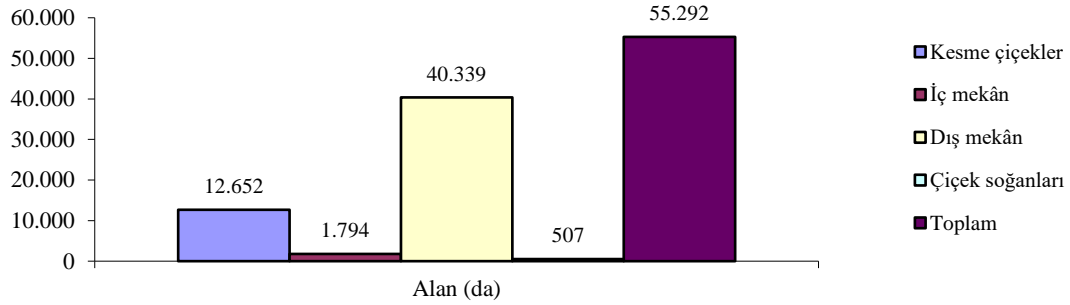

Şekil 1 Türkiye'nin yıllar itibariyle süs bitkileri ihracat-ithalat değerlerinin değişimi [4]

Fig 1 Change of export-import values of ornamental plants by years in Turkey [4]

2005 yılında 26 bin da alanda yapılan üretim 2021 yılı itibariyle 55.292 da'a çıkmış durumdadır. Süs bitkileri üretimi alan bazında en fazla sırasıyla İzmir, Sakarya, Antalya, Bursa ve Yalova illerinde yapılmaktadır. Toplam süs bitkileri üretim alanı içerisinde dış

mekân süs bitkileri %73, kesme çiçekler %23, iç mekân süs bitkileri %3 ve çiçek soğanları %1'lik bir alana sahiptir. Süs bitkileri üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %2.9 oranında artmıştır. Kesme çiçek üretimi bir önceki yıla göre %5.2, iç mekân süs bitkileri üretimi %11.4 oranında artarken, dış mekân süs bitkileri üretimi ise %1.8 oranında azalmıştır (Şekil 2) [4].

Şekil 2 2021 yılı itibarıyla Türkiye'nin süs bitkileri üretim alanları [4]

Fig 2 Ornamental plants production areas of Turkey as of 2021 [4]

Süs bitkilerinde mevsimlik çiçekler başta olmak üzere bazı kesme çiçekler (şebboy, lisianthus, aslanağzı, Hüsnü Yusuf) ile mavi ladin gibi bazı dış mekân süs bitkilerinde üretim tohumla yapılmaktadır. Üretimde kullanılan hibrit süs bitkisi tohumları ithal edilmektedir. Ayrıca tohum dışında soğanlı (glayöl, lilyum, lale) kesme çiçeklerin üretiminde kullanılan çiçek soğanları da ithal edilmektedir. Fidan olarak kullanılan dış mekân bitkilerinin ithalatı da yüksek miktarlardadır. Süs bitkileri ithalatının 2/3'ü dış mekân bitkileri olup, ithalatın en fazla yapıldığı ülkeler İtalya ve Hollanda'dır. Saksılı süs bitkileri üretiminde kullanılan çelik, fide ve tohumların çoğu ithal edilmektedir. Bu durum süs bitkilerinde dışa bağımlılığı ve üretim maliyetini artıran en önemli faktörler arasındadır [5].

Ülke floramızın, Avrupa ve çevre ülkelere göre oldukça zengin olduğu görülmektedir. Buna karşın doğal bitkilerimizin yeterince değerlendirilmediğini görmekteyiz. Yurt dışından ithal edilen birçok süs bitkisinin ülkemizde de doğal olarak yetiştiği bir gerçektir. Ancak bu bitkilerin üretim yerine ithal edilmesi sektörün gelişmesi önünde önemli engellerden birisidir [6, 7].

Farklı kaynaklarda en yaygın biçimde yer alan süs bitkileri üretiminin sınıflandırması kullanım amaçlarına göre yapılan sınıflandırmadır. Ülkemizde bu sınıflandırma

yaklaşımı benimsenerek süs bitkileri alt sektörü aşağıdaki biçimde sınıflandırılmıştır:

1. Kesme çiçekler: Bu sınıf kesme çiçek amaçlı yetiştirilen türleri içermektedir.
2. İç mekân (saksılı) süs bitkileri: İç mekânda kullanılmak üzere saksı ve kaplarda yetiştirilerek pazarlanan bitki tür ve çeşitlerini kapsamaktadır.
3. Dış mekân süs bitkileri: Dış mekânda peyzaj uygulamalarında kullanılmak üzere üretilip pazarlanan tür ve çeşitleri içermekte, süs ağaç ve ağaççıkları, mevsimlik tek ve çok yıllık çiçekler, çim bitkileri ve yer örtücü olarak kullanılan diğer türler ve süs çimleri bu sınıf içinde değerlendirilmektedir.
4. Doğal çiçek soğanları: Bu sınıf ihraç edilmek üzere doğadan toplanan ve/veya kültür koşullarında üretimi yapılan doğal soğanlı, yumrulu ve rizomlu bitki türlerini (geofitleri) kapsamaktadır. Belirtilen bu dört grup içerisinde üretimi ve ticareti en fazla yapılan sınıf dış mekân süs bitkileri grubudur.

Türkiye, süs bitkileri üretimi için oldukça elverişli ve farklı ekolojik bölgeleri olan bu nedenle çok zengin bir floraaya sahip şanslı bir ülkedir. Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerinin yanında Karadeniz Bölgesi de iklim özellikleri bakımından süs bitkileri üretimine uygun bir bölgemizdir [9].

Ülkemiz süs bitkileri sektöründe; doğal genetik kaynakları ve ekolojisi, uygun iklim ve coğrafi koşulları, pazarlara yakınlığı ve genç nüfusa sahip olması bakımından önemli avantajlara sahiptir. Ancak sektörün gelişimi her kentte veya bölgede aynı doğrultuda gerçekleşmemektedir. Bunun nedeni sosyo - kültürel sebepler olmasının yanı sıra iklim ve coğrafi koşullar da olabilmektedir [10].

Türkiye’de özellikler Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde süs bitkileri sektörü son yıllarda önemli bir ivme kazanmıştır. Karadeniz Bölgesinde de son yıllarda süs bitkileri sektörünün gelişmesine yönelik farklı ürün gruplarında çalışmalar artmaya başlamıştır. Çalışmanın amacı; süs bitkileri sektörü açısından Karadeniz Bölgesinin durumunu incelemek ve gelişmesine katkıda bulunmaktır. Çalışma Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt, Ordu, Samsun, Tokat, Amasya, Çorum, Sinop, Kastamonu, Zonguldak, Bartın, Bolu, Karabük ve Düzce illerini kapsamaktadır. Belirtilen bu illerin her birinde süs bitkileri üretim alanları ve üretim yapılan süs bitkisi grupları hakkında bilgi verilerek, süs bitkileri üretimi yapan işletmelerin durumu ortaya konmuştur.

Materyal ve Metot

Araştırma alanının özellikleri

Karadeniz Bölgesi Türkiye'deki bölgeler arasında büyüklük olarak üçüncü sırada yer almakta olup, bölgede 18 il bulunmaktadır (Şekil 3). Karadeniz iklimi kıyılarda yıl boyunca yağışlı ve ılımandır. Karadeniz'den gelen nemli hava kütleleri, kıyıya paralel uzanan kuzey Anadolu dağ yamaçlarında bol yağış bırakır. Türkiye'nin en yağışlı bölgesi olan Karadeniz Bölgesi'nde yağışlar bir mevsimde yoğunlaşmayarak yıl boyunca yayılmıştır. Yüksek nem ve bulutluluk nedeniyle yıllık ve günlük sıcaklık farkları en az bu bölgededir. Dağlar kıyıya paralel uzandığından, dağların arkasındaki iç kesimler denizin etkisi altında kalmaz ve iklim karasal ve kurak hale gelir [24, 25]. Bölgenin doğal bitki örtüsü, kıyılardaki yüksek nem ve yağış nedeniyle geniş yapraklı sık ormanlardan oluşmaktadır. Bölge Türkiye ormanlarının %25'ini barındırır ve Türkiye'nin en fazla ormana sahip bölgesidir.

Şekil 3 Karadeniz Bölgesi'nin konumsal haritası

Fig 3 Positional map of the Black Sea Region

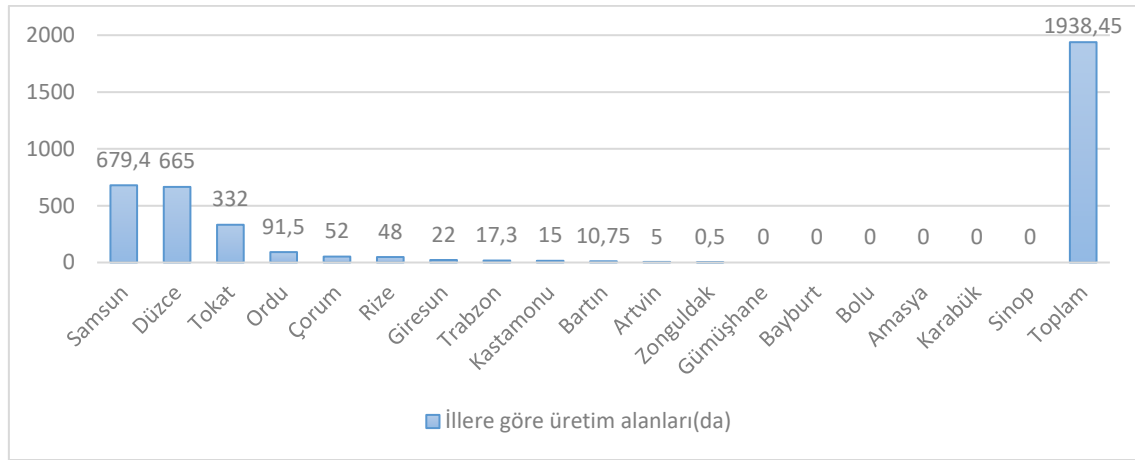
Metot

Bu çalışmanın konusunu, Karadeniz Bölgesi illerinde hâlihazırda süs bitkileri üretimi yapan işletme sayıları, üretilen süs bitkileri ve üretim miktarlarının tespiti oluşturmaktadır. Bu kapsamda tüm Karadeniz Bölgesi illeri çalışmaya dahil edilmiştir. Bu amaçla bilgi toplama formları oluşturularak Tarım ve Orman İl Müdürlükleri aracılığı ile bilgiler toplanmıştır. Bu formlardan elde edilen bilgilerle Karadeniz Bölgesi illerinde süs bitkileri yetiştiriciliğine ilişkin bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca yine bu kapsamda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanı kayıtları incelenmiştir. Bu iki yöntem ile elde edilen veriler istatistik hesaplama yapılmadan karşılaştırılmış ve bölgenin süs bitkileri üretimi açısından mevcut durumu ortaya konulmuştur.

Bulgular

Karadeniz Bölgesi Süs Bitkileri Üretim Alanları

TÜİK ve Tarım ve Orman İl müdürlüklerinin verilerine göre Karadeniz Bölgesi 1918.45 da'lık süs bitkileri üretim alanına sahiptir. En fazla süs bitkileri üretim alanına sahip iller sırasıyla Samsun (679.4 da), Düzce (665 da), Tokat (332 da) ve Ordu (91.5 da) illeridir (Şekil 4). En düşük üretim alanına ise Artvin (5 da) ve Zonguldak (0.5 da) illerinin sahip olduğu görülmektedir (Şekil 4) [4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23].

Şekil 4 Karadeniz Bölgesi iller bazında süs bitkileri üretim alanları (da) [4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23]

Fig 4 Ornamental plants production areas on the basis of provinces in the Black Sea Region (da) [4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23]

Bölgede 304.86 da alanda 14918900 adet kesme çiçek üretim yapılmaktadır. Kesme çiçek üretim alanı toplam üretim alanlarının %15.7'sini oluşturmaktadır. Bu alanların 82.35 da'ında 8269750 adet kesme yeşillik üretimi yapılmaktadır. Kesme yeşillik üretimi toplam üretim alanlarının ise %4.3'ünü oluşturmaktadır. Üretim tür bazında incelendiğinde, toplam kesme çiçek üretim alanlarının %23'ünü glayöl (Samsun, Tokat), %21.8'ini kasımpatı (Samsun, Tokat), %21.8'ini gypsohilla (Samsun, Tokat), %16.6'sını gerbera (Samsun, Tokat) ve %8.3'ünü gül üretimi (Samsun, Ordu) oluşturmaktadır. Üretim miktarı bakımından ise sırasıyla gypsohilla (%42.5), salidago (%12.9), glayöl (%11.6), gerbera (%8), kasımpatı (%5.6) ve gül (%5) üretimleri en fazla üretimi yapılan türlerdir. Üretim verilerine göre Samsun ve Tokat illeri ön plana çıkmaktadır (Tablo 1) [4].

Tablo 1 Karadeniz Bölgesinde türler bazında kesme çiçek üretim alanları ve miktarları [4]

Table 1 Cut flower production areas and quantities on the basis of species in the Black Sea Region [4]

Ürün adı	İller	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Gül	Samsun, Ordu	25.35	731750
Lilyum	Samsun	0.50	8000
Karanfil	Samsun	3.07	307000
Glayöl	Samsun, Tokat	70.00	1726000
Gerbera	Samsun, Tokat	50.50	1197000
Kasımpatı	Samsun, Tokat	66.35	830000
Şebboy	Samsun	1.00	4000
Lisianthus	Samsun, Tokat	1.24	120400
Gypsohilla	Samsun, Tokat	66.35	6344750
Salidago	Samsun, Tokat	16.00	1925000
Diğer kesme çiçekler	Samsun, Tokat	9.50	1725000
Toplam		304.86	14918900

Çiçek soğanları üretimi oldukça düşük bir veriye sahiptir. Elde edilen verilere göre Artvin’de 5 da, Trabzon’da 8.25 da, Giresun’da 7.50 da ve Bartın’da 5 da olmak üzere toplamda 25.75 da alanda çiçek soğanı üretimi yapılmaktadır. Çiçek soğanı üretiminin toplam üretim içerisindeki payı ise yaklaşık %1.3’tür (Tablo 2) [4, 11, 13, 14, 20].

Tablo 2 Karadeniz Bölgesinde çiçek soğanları üretim alanları ve miktarları [4, 11, 13, 14, 20]

Table 2 Production areas and quantities of flower bulbs in the Black Sea Region [4, 11, 13, 14, 20]

Ürün grubu	İller	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Çiçek soğanları	Artvin	5.00	-
	Trabzon	8.25	-
	Giresun	7.50	-
	Bartın	5.00	40000
Toplam		25.75	

Bölgede dış ve iç mekân süs bitkileri üretimi toplam 1607.84 da’lık bir alana sahiptir. Dış mekân ve iç mekân süs bitkileri üretimi Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Çorum, Bartın, Düzce ve Zonguldak illerinde yapılmaktadır [4, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23]. Dış mekân ve iç mekân süs bitkileri üretiminin toplam üretim içerisindeki payı %83’tür. İç mekân süs bitkileri üretimine ait veriler yetersiz olduğundan üretim alanı ve miktarı tespit edilememiştir. Ancak TÜİK verilerine göre iç mekân süs bitkileri üretimi sadece Samsun ilinde 1.32 da alanda yapılmaktadır. Yine TÜİK verisine göre toplam üretim içerisindeki payı yaklaşık %0,1’dir (Tablo 3) [4].

Tablo 3 Karadeniz Bölgesinde dış ve iç mekân süs bitkileri üretim alanları ve miktarları [4, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23]

Table 3 Production areas and quantities of outdoor and indoor ornamental plants in the Black Sea Region [4, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23]

Ürün grubu	İller	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Dış mekân ve iç mekân süs bitkileri	Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Çorum, Bartın, Düzce, Zonguldak	1607.84	2312169
	Toplam	1607.84	2312169

İller bazında süs bitkileri üretim alanları

Artvin

Artvin ilinde süs bitkileri yetiştiriciliği ile ilgili TÜİK kayıtlarında herhangi bir veri bulunmamaktadır. Ancak Artvin Tarım ve Orman İl Müdürlüğü kayıtlarına göre Murgul ilçesinde 5 da açık alanda doğal çiçek soğanları (*Galanthus woronovi* ve *Lilium candidum*) üretimi yapılmaktadır. Artvin'in toplam üretim alanları içindeki payı %0.3'tür (Şekil 4) [11].

Rize

Rize ilinde yaklaşık 48 da alanda dış mekân süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Rize'nin toplam üretim alanları içindeki payı %2.5'tir (Şekil 4) [4, 12].

Trabzon

Trabzon 17.35 da alanda dış mekân süs bitkileri ve doğal çiçek soğanları üretimi yapılmaktadır. Trabzon'un toplam üretim alanları içindeki payı %0.9'dur. Bu alanların 3 da'ı sera, 14.35 da'ı açık alandır. Ayrıca Karadeniz Bölgesinde Samsun'dan sonra kurulan ikinci mezar Trabzon ilinde yer almaktadır (Tablo 4) [13].

Tablo 4 Trabzon ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [13]

Table 4 Enterprises and production areas producing ornamental plants in Trabzon province [13]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	9.10	3.00	6.10	Dış mekân	Akçaabat
2	8.25	-	8.25	Doğal çiçek soğanı	Sürmene
Toplam	17.35	3	14.35		

Giresun

Giresun ilinde toplam 22 da alanda süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Giresun'un toplam üretim alanları içindeki payı %1.1'dir. Toplam alanın 14.5 da'ında dış mekân, iç mekân ve kesme çiçek üretimi, 7.5 da'ında ise doğal çiçek soğanı üretimi yapılmaktadır. Toplam alanın 5.8 da'ı sera alanıdır. Sera alanlarının 0.40 da'ı alçak tünel, 1.60 da'ı yüksek tüneldir. Toplam üretim miktarı ise 67000 adettir (Tablo 5) [4, 14].

Tablo 5 Giresun ili süs bitkileri sera üretim alanları ve miktarları [4]

Table 5 Greenhouse production areas and amounts of ornamental plants in Giresun province [4]

Örtü altı türü	Ürün adı	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Alçak tünel	Dış mekân	0.40	16000
Yüksek tünel	Dış mekân	1.60	51000
Toplam		2.0	67000

İlde 4 işletmeye ait veri bulunmaktadır. İşletmelerin sahip olduğu toplam üretim alanının 16.20 da'ı açık alan, 5.80 da'ı ise sera alanıdır. İşletmelerde dış mekân, iç mekân, kesme çiçek ve doğal çiçek soğanı üretimi yapılmaktadır (Tablo 6) [14].

Tablo 6 Giresun ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [14]

Table 6 Enterprises producing ornamental plants and their production areas in Giresun [14]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	2.50	2.30	0.20	Dış ve iç mekân, kesme çiçek	Bulancak
2	12.00	3.50	8.50	Dış ve iç mekân, kesme çiçek	Merkez
3	1.50	-	1.50	Doğal çiçek soğanı	Keşap
4	6.00	-	6.00	Doğal çiçek soğanı	Bulancak
Toplam	22.00	5.80	16.20		

Ordu

Ordu ilinde 91.5 da alanda kesme çiçek, doğal çiçek soğanları ve dış mekân süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Ordu'nun toplam üretim alanları içindeki payı %4.7'dir. TÜİK verilerine göre 6 da alanda kesme gül üretimi yapılmaktadır. Kesme gül üretimi toplam üretim alanlarının yaklaşık %7'sini oluşturmaktadır. Bu alanın 5.5 da alan plastik sera ve 0.5 da ise yüksek tüneldir. Toplam gül üretimi ise 240000 adettir (Tablo 7) [4].

Tablo 7 Ordu ili süs bitkileri sera üretim alanları ve miktarları [4]

Table 7 Ornamental plants greenhouse production areas and quantities in Ordu province [4]

Örtü altı türü	Ürün adı	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Plastik sera	Gül	5.5	220000
Yüksek tünel	Gül	0.5	20000
Toplam		6.0	240000

İlde 12 işletmeye ait veri bulunmaktadır. İşletmelerin sahip olduğu toplam üretim alanınının 87.1 da'ı açık alan, 4.4 da'ı ise sera alanıdır (Tablo 8) [15].

Tablo 8 Ordu ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [15]

Table 8 Enterprises producing ornamental plants and their production areas in Ordu [15]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	2.30	-	2.30	Dış mekân	Altınordu
2	14.00	-	14.00	Dış mekân	Altınordu
3	2.10	0.10	1.90	Dış ve iç mekân, soğanlı bitkiler	Gülyalı
4	25.00	-	25.00	Dış mekân	Perşembe
5	2.00	0.10	1.90	Dış ve iç mekân, soğanlı bitkiler	Altınordu
6	38.30	-	38.31	Dış mekân	Altınordu
7	2.00	0.30	1.70	Dış ve iç mekân, soğanlı bitkiler	Altınordu
8	1.30	0.10	1.20	Dış ve iç mekân, soğanlı bitkiler	Altınordu
9	0.80	0.10	0.70	Dış ve iç mekân, soğanlı bitkiler	Altınordu
10	2.20	2.20	-	Kesme çiçek	Perşembe
11	1.00	1.00	-	Kesme çiçek	Altınordu
12	0.50	0.50	-	Kesme çiçek	Altınordu
Toplam	91.5	4.4	87.1		

Samsun

Samsun ilinde 679.4 da alanda kesme çiçek, iç mekân ve dış mekân süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Samsun'un toplam üretim alanları içindeki payı %35'tir. Kesme çiçek üretim alanı 35.41 da ile toplam üretim içindeki payı %5.2'dir. İç mekân süs bitkileri 1.32 da ile toplam üretim içerisindeki payı %0.2'dir. Dış mekân süs bitkileri ise 642.67 da alanı kapsamaktadır ve %94.6'lik bir paya sahiptir. Türler bazında en fazla üretim 19.35

da alan ve 491750 adet ile kesme gül üretimidir. Yine türler bazında toplam üretim alanının %3.06'sını kesme gül, %0.5'ini karanfil, %0.6'sını ise gerbera üretimini oluşturmaktadır (Tablo 9) [4, 16].

Tablo 9 Samsun ilinde süs bitkileri toplam üretim alanları ve üretim miktarları [4, 16]

Table 9 Total production areas and production amounts of ornamental plants in Samsun [4, 16]

Ürün adı	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Karanfil, kesme	3.07	307000
Glavyöl, kesme	2.00	20000
Gerbera, kesme	3.50	210000
Gypsohilla, kesme	0.35	8750
Kasımpatı (Krizantem), kesme	2.00	80000
Lilyum (Zambak), kesme	0.40	2000
Gül, kesme	19.35	491750
Lisianthus, kesme	0.24	20400
Şebboy, kesme	1.00	40000
Solidago, kesme	1.00	50000
Diğer kesme çiçekler	2.50	75000
İç mekân süs bitkileri	1.32	26280
Dış mekân süs bitkileri	642.67	907450
Toplam	679.4	2913630

Örtü altı üretimi (44.77 da) toplam üretimin %7.1'ini oluşturmaktadır. Örtü altı üretiminin 43.45 da'ı plastik sera ve 1.32 da'ı ise yüksek tüneldir. Örtü altı alanlarının 32.76 da'ında kesme çiçek (%73.2), 10.69 da'ında dış mekân (%23.8) ve 1.32 da'ında iç mekân (%3) süs bitkileri üretimi yapılmaktadır [4] (Tablo 10).

Tablo 10 Samsun ili süs bitkileri örtüaltı üretim alanları ve miktarları [4]

Table 10 Ornamental plants greenhouse production areas and amounts in Samsun [4]

Örtü altı türü	Ürün adı	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Plastik sera	Karanfil, kesme	3.07	125000
Plastik sera	Gerbera, kesme	3.50	210000
Plastik sera	Gypsohilla, kesme	0.10	5000
Plastik sera	Kasımpatı (Krizantem)	2.00	194000
Plastik sera	Gül, kesme	19.35	491750
Plastik sera	Şebboy, kesme	1.00	40000
Plastik sera	Lisianthus, kesme	0.24	20400
Plastik sera	Diğer kesme çiçekler	2.50	75000
Plastik sera	İç mekân süs bitkileri	1.00	26000
Plastik sera	Dış mekân süs bitkileri	10.69	287423
Yüksek tünel	Gül, kesme	1.00	25000
Yüksek tünel	İç mekân süs bitkileri	0.32	1280
Toplam		44.77	4762660

İlde kayıtlı 13 işletmenin faaliyetlerine ilişkin veri bulunmaktadır. İşletme faaliyetlerinde en büyük pay dış mekân süs bitkilerine aittir. Bunun dışında kesme gül ve lilyum üretimi de önemli bir yer tutmaktadır (Tablo 11) [16].

Tablo 11 Samsun ilinde işletmeler bazında süs bitkileri üretim alanları [16]

Table 11 Ornamental plants production areas on the basis of enterprises in Samsun [16]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	11.00	-	11.00	Dış mekân	Bafra
2	241.00	-	241.00	Yer örtücü/ Rulo çim	Bafra
3	160.00	-	160.00	Dış mekân	Çarşamba
4	120.00	-	120.00	Yer örtücü/ Rulo çim	Çarşamba
5	54.00	-	54.00	Dış mekân	Çarşamba
6	1.00	1.00	-	Keme gül	Çarşamba
7	1.90	-	1.90	Dış mekân	Atakum
8	47.00	-	47.00	Yer örtücü/ Rulo çim	Atakum
9	20.00	-	20.00	Dış mekân	Atakum
10	4.50	-	4.50	Dış mekân	Atakum
11	2.00	1.00	1.00	Lilyum, Ortanca	Terme
12	2.00	1.00	1.00	Kesme gül	Terme
13	15.00	15.00	-	Kesme gül	19 Mayıs
Toplam	679.4	18	661.4		

Samsun da Ondokuzmayıs, Bafra ve Terme ilçeleri süs bitkileri üretimi açısından ön plana çıkmıştır. Mayıs ve Aralık ayları arası başta gül, lilyum, gerbera, karanfil, krizantem ve glayöl olmak üzere kesme çiçek üretimi yapılmaktadır. Diğer illere göre kesme çiçek açısından en geniş çaplı üretimin yapıldığı ilde, Türkiye geneli ile beraber Sinop, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane, Tokat, Amasya ve Çorum'daki çiçekçilerin kesme çiçek ihtiyacı karşılanmaktadır [9, 17].

Samsun süs bitkileri üretimi açısından potansiyeli olan bir bölgedir. Uygun iklimi ve zengin doğal florası ile başta Çarşamba ve Bafra olmak üzere Samsun'un verimli ovalarında süs bitkileri yetiştiriciliği yönünden yüksek potansiyel vardır. Sulama ve ulaşım imkânlarının olması, Samsun'u süs bitkileri üretimi için cazip hale getirmektedir. Mevcut geleneksel tarım ürünlerine alternatif olabilecek süs bitkileri, Samsun'da üreticilerin dikkatlerini çekmektedir. Samsun'da gece gündüz sıcaklık farkının yıl boyu düşük kalması gül, karanfil, krizantem gibi türlerde fizyolojik bozuklukların ortaya çıkmasına engel olmaktadır. Samsun'un en büyük avantajlarından biride uluslararası deniz limanına ve hava alanına sahip olmasıdır. Pazar ülkelere yakınlık önemli bir

avantajdır ve Karadeniz’e sınır ülkelere gemiyle kolaylıkla taşıma yapmak mümkündür. Kesme çiçek ihracatında en önemli sorunlardan biri taşıma maliyetinin yüksekliğidir. Deniz yoluyla taşıma maliyeti düşüktür [9]. Ayrıca bölgedeki iller arasında Çiçek Mezat’ının kurulduğu ilk il Samsun ilidir. Samsun mezatında Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri satış yapılmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5 S.S. Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Samsun çiçek mezarı

Fig 5 S.S. Flora Cicekcilik Production and Marketing Cooperative Samsun flower auction

Tokat

Tokat ilinde yaklaşık 331.90 da alanda kesme çiçek, iç mekân ve dış mekân süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Tokat’ın toplam üretim alanları içindeki payı %17.1’dir. İlde 210 da alanda kesme çiçek üretimi yapılmaktadır. Kesme çiçek üretiminin toplam üretim içerisindeki payı %63.3’tür (Tablo 12) [4, 18].

Tablo 12 Tokat ilinde süs bitkileri üretim alanları ve üretim miktarları [4]

Table 12 Ornamental plants production areas and production amounts in Tokat province [4]

Ürün adı	Alanı (da)	Üretim miktarı (adet)
Glayöl, kesme	68.00	1700000
Gerbera, kesme	47.00	987000
Gypsohilla, kesme	66.00	6336000
Kasımpatı (Krizantem), kesme	6.00	750000
Lisianthus, kesme	1.00	100000
Solidago (Altınbaşak), kesme	15.00	1875000
Diğer kesme çiçekler	7.00	975000
İç mekân süs bitkileri	-	-
Dış mekân süs bitkileri	121.90	508505
Toplam	331.90	13231505

Dış mekân süs bitkileri üretim alanı ise 121.90 da'dır. Dış mekân süs bitkileri üretiminin payı ise %36.7'dir. Tür bazında ise toplam üretim alanının %20.49'u glayöl, %19.88'i gypsohilla, %14.16'sı ise gerbera üretimini oluşturmaktadır. İç mekân süs bitkileri üretimine ait veri ise bulunmamaktadır (Tablo 12). Örtü altı üretim alanları 21.6 da'dır. Toplam üretim alanları içerisindeki örtü altı üretimin payı ise %6.5'tir. Örtü altı alanlarının 19.6 da'ı plastik sera (%90.7), 0.70 da'ı yüksek tünel (%3.3) ve 1.30 da'ı ise cam sera (%6) dır (Tablo 13) [4].

Tablo 13 Tokat ili süs bitkileri örtü altı üretim alanları ve miktarları [4]

Table 13 Ornamental plants greenhouse production areas and amounts in Tokat province [4]

Örtü altı türü	Ürün adı	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Plastik sera	Gerbera, kesme	4.70	987000
Plastik sera	Gypsohilla, kesme	6.00	6336000
Plastik sera	Kasımpatı (Krizantem)	3.00	750000
Plastik sera	Lisianthus, kesme	1.00	100000
Plastik sera	Diğer kesme çiçekler	3.00	975000
Plastik sera	Dış mekân süs bitkileri	1.90	50000
Yüksek tünel	Dış mekân süs bitkileri	0.70	8500
Cam sera	Dış mekân süs bitkileri	1.30	800
Toplam		21.6	9207300

İlde kayıtlı 5 işletmeye ait veri bulunmaktadır. Dış mekân ve iç mekân süs bitkileri üretimi yapan işletmeler, merkez ve Niksar ilçelerinde faaliyet göstermektedir (Tablo 14).

Tablo 14 Tokat ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [18]

Table 14 Enterprises producing ornamental plants and their production areas in Tokat province [18]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	7.00	2.00	5.00	Dış ve iç mekân	Merkez
2	2.50	-	2.50	Dış mekân	Merkez
3	20.00	0.20	19.80	Dış mekân	Niksar
4	21.50	0.15	21.35	Dış ve iç mekân	Merkez
5	12.55	0.80	11.75	Dış ve iç mekân	Merkez
Toplam	63.55	3.15	60.40		

Çorum

Çorum ilinde 52.16 da alanda dış mekân süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Toplam üretim alanları içindeki payı %2.7'dir. Üretim alanının 0.35 da'ı seradır. İşletmeler

merkez ve Osmancık ilçelerinde bulunmaktadır (Tablo 15) [19].

Tablo 15 Çorum ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [19]

Table 15 Enterprises producing ornamental plants and their production areas in Çorum [19]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	50.40	-	50.40	Dış mekân	Osmancık
2	1.76	0.35	1.40	Dış mekân	Merkez
Toplam	52.16	0.35	51.80		

Bartın

Bartın ilinde toplam 10.75 da alanda süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Bartın'ın toplam üretim alanları içindeki payı %0.55'tir. İlde üretimin %53.5'ini oluşturan 5.75 da alanda dış mekân, iç mekân ve mevsimlik çiçek süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Çiçek soğanları üretimi ise toplam üretimin %46.5'ini oluşturan 5 da alanda yapılmaktadır. Üretim alanının %12.7'si seradır. İlde iki işletmenin verisi bulunmaktadır [4, 20] (Tablo 16).

Tablo 16 Bartın ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [20]

Table 16 Enterprises producing ornamental plants and their production areas in Bartın province [20]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	3.60	0.60	3.00	Dış ve iç mekân, mevsimlik çiçekler	Merkez
2	2.15	0.77	1.38	Dış mekân, mevsimlik çiçekler	Merkez
Toplam	5.75	1.37	4.38		

Kastamonu

Kastamonu ilinde 15.20 da alanda kesme çiçek süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Kastamonu'nun toplam üretim alanları içindeki payı %0.8'dir. Üretimin %20'sini gypsohilla (8100 adet), %13.2'ünü glayöl (6000 adet) ve %6.6'sını solidago (2400 adet) üretimi oluştururken, %55.92'sini diğer kesme çiçekler (60000 adet) oluşturmaktadır (Tablo 17) [4, 21].

Tablo 17 Kastamonu ilinde süs bitkileri üretim alanları ve üretim miktarları [4]

Table 17 Ornamental plants production areas and production amounts in Kastamonu province [4]

Ürün adı	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Glayöl, kesme	2.00	6000
Gypsohilla, kesme	3.00	8100
Lilyum (Zambak), kesme	0.70	6000
Solidago (Altınbaşak), kesme	1.00	2400
Diğer kesme çiçekler	8.50	60000
Toplam	15.20	136500

İlde iki işletmenin verisi bulunmaktadır. Merkez ilçede faaliyet gösteren işletmeler kesme çiçek üretimi yapmaktadır. İşletme üretim alanlarının 13.70 da'ı açık alan (%90.1) ve 1.50 da'ı seradır (%9.9) (Tablo 18) [21].

Tablo 18 Kastamonu ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [21]

Table 18 Ornamental plants and production areas in Kastamonu province [21]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	5.50	-	5.50	Kesme çiçek	Merkez
2	9.70	1.50	8.20	Kesme çiçek	Merkez
Toplam	15.20	1.50	13.70		

Düzce

Düzce ilinde süs bitkileri yetiştiriciliği ile ilgili 665 da alanda dış mekân süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Toplam üretim alanları içindeki payı %34'tür. Üretim alanlarının 663.4 da'ı açık alan (%99.73), 1.10 da'ı yüksek tünel (%0.2) ve 0.50 da'ı ise alçak tüneldir (%0.07). Toplam dış mekân süs bitkileri üretim miktarı 711550 adettir (Tablo 19) [4].

Tablo 19 Düzce ili süs bitkileri örtü altı üretim alanları ve miktarları [4]

Table 19 Düzce province ornamental plants greenhouse production areas and their amounts [4]

Örtü altı türü	Ürün adı	Alan (da)	Üretim miktarı (adet)
Alçak tünel	Dış mekân	0.50	1800
Yüksek tünel	Dış mekân	1.10	49000
	Toplam	1.60	50800

İlde dört işletmeye ait veri bulunmakta ve bu işletmelerin tamamı dış mekân süs bitkileri üretimi yapmaktadır. İşletmeler merkez ve Gölyaka ilçelerinde faaliyet göstermektedir

(Tablo 20) [22].

Tablo 20 Düzce ilinde süs bitkileri üreten işletmeler ve üretim alanları [22]

Table 20 Enterprises producing ornamental plants and their production areas in Düzce [22]

İşletme no	Toplam üretim alanı (da)	Sera (da)	Açık alan (da)	Faaliyet türü	İlçesi
1	15.00	-	14.00	Dış mekân	Merkez
2	102.65	-	102.65	Dış mekân	Merkez
3	58.00	-	58.00	Dış mekân	Merkez
4	15.75	-	15.75	Dış mekân	Gölyaka
Toplam	191.40	-	190.40		

Zonguldak

Zonguldak ilinde 0.5 da alanda 8000 adet dış mekân süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Toplam üretim alanları içindeki payı %0.03'tür. Toplam alanın 0.2 da'nını plastik sera oluşturmaktadır. Üretim miktarı 3000 adettir[4, 23].

Tartışma

Ülkemizde süs bitkileri üretiminde 15 yıllık süreçte toplamda %290'lık bir artış olup bunun içerisindeki en büyük payın dış mekân süs bitkilerine ait olduğu bildirilmiştir [29]. Karadeniz Bölgesi 2015 verilerine göre ülke genelindeki süs bitkisi üretim alanlarının % 2.9'unu (1.422 da) ve süs bitkisi üretiminin ise % 1.05'ini (16.327.119 adet) kapsadığı bildirilmiştir [4, 27]. Yaptığımız çalışmada elde edilen verilere göre, 2021 yılında bölgedeki üretim miktarı 18.976.014 adet olarak gerçekleşmiştir. Üretim miktarı 2015 yılından 2021 yılına kadar yaklaşık % 14 oranında artmıştır. Bölgedeki üretim miktarı ülke üretimimizin %1.1'ini karşılamaktadır. Yine 2015 verilerine göre 1422 da olan üretim alanı yaklaşık %27 oranında bir artış göstererek 1938.45 da'a ulaşmıştır. Bölgedeki üretim alanları 2021 yılı itibariyle ülke süs bitkileri üretim alanlarının % 3.5'ini oluşturmaktadır.

Türkiye genelinde üretim miktarları bakımından kesme çiçekler %60.9'luk bir paya sahipken bunu %31.9 ile dış mekân süs bitkileri, %4.3 ile çiçek soğanları ve %2.9 ile iç mekân süs bitkileri takip etmektedir. Tür bazında ise en fazla üretim %32.3 ile karanfil üretimidir. Bunu %7.2 ile gerbera ve %5.6 ile gül üretimi takip etmektedir.

Karadeniz Bölgesinde ise üretim alanlarının %83'ü dış ve iç mekân süs bitkisi, %15.7 kesme çiçekler ve %1.3'ü çiçek soğanı üretim alanıdır. Üretim alanları 2015 ile 2021

yılları arasında dış mekân süs bitkilerinde %10.5, iç mekân süs bitkilerinde %92.2 ve kesme çiçeklerde %0.6 oranında artarken, çiçek soğanı üretimi %67 oranında azalmıştır [4]. Yine bölgede üretim tür bazında incelendiğinde, toplam kesme çiçek üretim alanlarının 2015 yılında 53.2 da alan ile gypsohilla (% 24) alan bakımından ilk sırada yer alırken [4, 27], 2021 yılında 70 da alan ile glayöl (%23) ilk sırada yer almıştır. Gypsohilla %21.8'lik oranla kasımpatı ile birlikte ikinci sıradadır. Bunu %16.6 ile gerbera ve %8.3 ile gül üretimi takip etmektedir. Karadeniz Bölgesinde üretim miktarı bakımından ise gypsohilla 2015 yılında 4524918 adet ve % 27.5'lik üretim miktarı ile yine ilk sırada yer alırken, 2021 yılında %16.5'lik bir artış göstererek 6344750 adet olmuştur. Salidago üretimi %12.9, glayöl %11.6, gerbera %8, kasımpatı %5.6 ve gül %5 üretimleri en fazla üretimi yapılan diğer türlerdir [2, 3, 4].

Türkiye'de süs bitkilerinin gelişiminde başarıya ulaşmak için; iklim koşulları da dikkate alınarak ülke genelinde uzun vadeli üretim planlamaları yapılmalı, bu sayede uygun standart ve kalitede üretim sağlanmalıdır [29]. Bölgede yaz aylarında yapılacak üretim sıcaklığın düşük olmasından dolayı Akdeniz ve Ege bölgelerine göre avantaj sağlarken kış aylarında yapılacak üretimde ise bazı illerde sıcaklığın 0 °C'nin altına düşmesinden dolayı ısıtmayı zorunlu kılmaktadır. Ayrıca kış aylarında güneşlenme süresinin de Ege ve Akdeniz Bölgelerine göre düşük olması ek aydınlatmaya ihtiyacını arttırmaktadır [26]. Bu nedenle yüksek yatırım maliyeti gerektiren kış üretiminin ısıtma giderlerinin düşük olabileceği mikro klima alanlarda veya jeotermal ısıtma imkânlarının bulunduğu illerde yapılması uygun olacaktır.

Ülkemizde süs bitkileri sektörü tam örgütlü bir yapıya sahip olmadığından süs bitkileri sektörüyle ilgili beyan edilen bazı verilerde tutarsızlıklar söz konusudur [29]. Bu durum Karadeniz Bölgesi içinde geçerlidir. Elde edilen verilere göre TÜİK ve Tarım ve Orman İl Müdürlükleri verileri arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bölgede mevcut durumun belirlenmesi ve üretim planlamasının yapılması amacıyla üreticinin ve üretim alanlarının kayıt altına alınması oldukça önemlidir.

Bölgede süs bitkileri alanında önemli atılımlar yapan Samsun, Tokat, Düzce, Ordu ve turizm açısından önemli gelişme kaydeden Trabzon süs bitkileri üretimi açısından potansiyelleri yüksek illerdir. Ancak bölgenin başlıca önemli sorunları; pazar arayışının olması, işletmelerin tarımsal birlik ve kooperatifleşmeye sahip olmaması, işletmelerin küçük aile işletmelerinden oluşması, pazarlama altyapısının yetersizliği, üretim

planlamasına dönük sağlıklı bir düzenlemenin olmayışı olarak bildirilmiştir [30]. Bölgenin sahip olduğu avantajların sektörün gelişimi açısından kullanılabilirliği için üretim stratejilerinin geliştirilmesi ve uzun vadeli politikaların oluşturulması gereklidir.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışmada TÜİK ve Tarım ve Orman İl müdürlüklerine ait süs bitkileri verileri derlenerek Karadeniz Bölgesinde süs bitkileri üretim alanlarına ait mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bölgedeki süs bitkileri sektöründeki gelişmişlik il büyüklükleri ile kısmi bir paralellik göstermesine rağmen gelişmişliğin asıl sebebinin doğru yatırımlar, bilgi, teknik, satış desteği ve turizm alt yapısı olduğu görülmektedir. İncelenen kentler içerisinde Samsun, Düzce ve Tokat kentlerinin uygun iklim koşulları, nüfusu ve coğrafi konumlarının yanında nispeten daha gelişmiş bir turizm ve ulaşım altyapısına da sahip olmalarının süs bitkisi sektörünün büyüklüğü ve gelişimi üzerine çok önemli katkı yaptığı anlaşılmaktadır. Ancak turizm açısından diğer illere göre önemli atılım içerisinde olan Trabzon, Rize ve Kastamonu illerinin ise süs bitkileri sektörü açısından yeterli gelişmeyi gösteremedikleri de görülmektedir. Ordu ili ise yatırımlara rağmen hedeflenen ihracat yapabilirlik durumuna ulaşamamıştır. Bayburt, Gümüşhane, Bolu, Karabük illerinde ise süs bitkileri üretimi bulunmamaktadır. Sonuç olarak bölgede süs bitkileri sektörünün gelişiminin sağlanması için; Bölgedeki her ilde üretim yerine süs bitkileri üretimi için uygun olan iller seçilmelidir. Bu iller içerisinde planlı üretim bölgeleri oluşturularak bu alanlarda yatırımların eksiksiz yapılmalıdır. Süs bitkileri yetiştiriciliği alanındaki eğitici ve üreticiler tam donanımlı hale getirilmelidir. Bir üretimde en son aşama ve en önemli safha elde edilen ürünün karşılığının alınmasıdır. Bu amaçla sektörün bölgedeki gelişiminin satış garantisinin sağlanması ile ivme kazanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bölgenin süs bitkileri açısından ekolojik zenginliğinin yerinde değerlendirilmesi de üretimin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu amaçla bölgede yayılış gösteren ve süs bitkileri açısından ekonomik değeri olan birçok tür kültüre alınarak çoğaltılabilir ve peyzaj alanlarında kullanılabilir.

Karadeniz Bölgesi iklimi, gelişen şehirleri, turizm ve ulaşım altyapısı ile hem bölgesel olarak hem de Rusya ve Orta Asya pazarlarına yakınlığı ile süs bitkileri üretimi ve pazarlanmasına yönelik alternatif sağlayacak önemli bir bölgedir. Elde edilen verilere göre bölgedeki üretici sayısı 44 gibi düşük bir sayıdır. Marmara bölgesinde sadece Yalova

ilinde dış mekân süs bitkisi üretimi yapan yetkilendirilmiş üretici sayısı 43'tür [8]. Bölgede satış yapan işletmelerin birçoğu Marmara, Ege ve Akdeniz'den ürünler getirterek satış yapmaktadır.

Bölgenin süs bitkileri üretimi ve yatırımları ile ilgili önemli sorunları mevcuttur.

Bu sorunlar;

- Üretim altyapısının plansız bir şekilde gelişmesi,
- Bölgede veya her il içerisinde ilin hemen hemen her bölgesinde üretimin teşvik edilmeye çalışılması,
- Üretimin karlılık getirip getirmeyeceğine bakılmadan az veya çok her şekilde yapılmaya çalışılması,
- Süs bitkileri işletmelerinin altyapısının eksik kurulması. Eksik altyapıya sahip işletmelerin ayakta kalamaması ve bu nedenle kısa sürede faaliyetlerine son vermesi,
- Yatırımlar yapılırken ulaşım ve eğitim altyapısının yeterince göz önünde bulundurulmaması,
- Teknik desteklerdeki yetersizlikler. Örneğin teşvik edilen bir üreticiden işletmenin kurulması, üretim materyalinin temini, bitkilerin yetiştirilmesi, hasat edilmesi, paketlenmesi ve pazar bulması ve nihayetinde ürünleri pazara ulaştırması beklenmektedir. Oysa günümüz üretim modelinde süs bitkileri üretimi alanında gelişmiş ülkelerde bu bahsi geçen her bir aşamanın üreticisi ve tedarikçisi farklıdır ve tam bir iş bölümü vardır. Özellikle Antalya'da yapılan üretimde bu model işletilmektedir. Bölgemizde durum değerlendirildiğinde, altyapı olarak eksik kurulan birçok işletmenin problemler ile karşılaştığı görülmüştür. Eksik kurulan işletmeler ilk yatırım yılının sonunda umutsuzluğa kapılmakta, ikinci yıl üretimden çekilmekte veya süs bitkileri üretimi dışında kolay üretebilecekleri ve satabilecekleri ürünlere yönelmektedirler.

Karadeniz Bölgesinde süs bitkileri sektörü açısından tespit edilebilen mevcut durum ve sorunlar karşısında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- Yatırımların planlı bir şekilde yapılması,
- Yatırımların her il veya il içerisinde her bölgeye yapılmaması,
- Planlanan ve yatırım yapılan alanların ulaşım altyapısının vede birbirlerine yakınlığının mutlaka göz önünde bulundurulması,

- İşletme kuracak olanlara teşviklerin verilmeden önce süs bitkileri yetiştiriciliği ve sektörü kapsamında eğitimin zorunlu tutulması ve eğitimler sırasında çalışma ücreti de ödenerek teşvik edilmesi,
- Eğitimlerin kapsamlı biçimde uygulamalı olması, eğitimlerin amaca ulaşacak şekilde uzun süreli verilmesi ve böylece katılımcıların tecrübe edinmelerinin sağlanması,
- Sürdürülebilirliğin sağlanmasında en önemli konu pazar arayışı, ürünün pazarlanması ve satışlarıdır. Pazar arayışı tamamıyla üreticiye bırakılmayıp tarım ekonomistlerinden oluşturulacak birimler aracılığıyla üreticiye yol gösterilmelidir. Çünkü pazarı olmayan veya pazarı bulunamayan hiçbir ürünün üretimine yönelik yatırımların başarıya ulaşması mümkün değildir.

Bu öneriler doğrultusunda üniversiteler, araştırma enstitüleri, Tarım ve Orman İl Müdürlükleri ve üreticiler arasında daha fazla işbirliğine ve çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür.

Teşekkür

Karadeniz Bölgesindeki tüm Tarım ve Orman İl Müdürlüklerine destekleri için teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. AIPH, The international statistics flowers and plants yearbook. Hannover: Institut für Gartenbauökonomie, 2017.
2. Dünya Süs Bitkileri Sektörü Araştırma Raporu. Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatçıları Birliği, <http://www.susbitkileri.org.tr/images/d/library/ef989b05-0f43-4657-b96b-87c6c6743c14.pdf>, 2021. s.34. [Erişim tarihi: 05.06.2022].
3. Süsbir, Süs Bitkileri Sektör Raporu. <https://www.susbir.org.tr/belgeler/raporlar/susbitkileri-sektor-raporu-2021.pdf>. 2021.s.15 [Erişim tarihi: 05.06.2022].
4. TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1>, [Erişim tarihi: 01.03.2022].
5. Balkaya, A., et al., Bahçe Bitkileri Tohumluğu Üretimi ve Kullanımında Değişimler ve Yeni Arayışlar. Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-2, 2015.p 985.
6. Çelikel, F.G, Süs Bitkileri Ders Notları. OMÜ Ziraat Fakültesi Samsun, 2014.
7. Çelikel, F.G, Süs bitkilerinde tohumluk (tohum, fide, fidan, soğan) üretimi ve kullanımı. Süsbir Dergisi, 2015a. (3):32-33.
8. Eroğlu, A, Yalova ilinde dış mekân süs bitkilerinin mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2016. s.94.
9. Çelikel, F.G, Samsun ilinin süs bitkileri potansiyeli. In: Bakır T, Duran H, editors. Tarım Hayvancılık Çevre- Ekonomi Sağlık Kadın Öğretim Üyeleri Toplum Konferansları. Bursa: Renkvizyon Matbaacılık Yayıncılık, 2015b. pp.20-31.
10. Gülgün, B, TR83 İllerinde Süs Bitkileri Sektörünün Mevcut Durumu ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi, 2016.3(1), 18-24.

11. Artvin Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
12. Rize Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
13. Trabzon Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
14. Giresun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
15. Ordu Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
16. Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
17. Hekimoğlu, B. and Altındeğir, M, Süs Bitkileri Sektör Raporu, Samsun Valiliği Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü,
https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/sus_bitkileri_sektor_rapor_u.pdf, 2019. [Erişim Tarihi: 01.05.2021].
18. Tokat Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
19. Çorum Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
20. Bartın Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
21. Kastamonu Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
22. Düzce Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
23. Zonguldak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. Bitkisel Üretim Şubesi Kayıtları, 2020.
24. Sensoy, S., et al., Türkiye iklimi, Turkish State Meteorological Service (DMİ), Ankara, 2008.
25. Öztürk, M. Z., Çetinkaya, G. ve Aydın, S, Köppen-Geiger iklim sınıflandırmasına göre Türkiye'nin iklim tipleri, Coğrafya Dergisi, 2017. (35), 17-27.
26. Kazaz, S., Kesme Çiçek ve Dış Mekân Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Ön Fizibilite Raporu. BAKKA, 2018. s.77.
27. Akbulut, M., et al., Karadeniz Bölgesi'nde Bahçe Bitkilerinin Mevcut Durumu ve Potansiyeli. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 2015. (2), 33-37.
28. TÜİK., Türkiye İstatistik Kurumu Web Sayfası. Bitkisel Üretim İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>, 2022. [Erişim Tarihi: 01.03.2022].
29. Gülgün, B., Dünyada ve Türkiye'de Süs Bitkilerine Genel Bakış, Problemler ve Çözüm Önerileri, TÜRKTOB Dergisi sayı 14 yıl 2015, 2015.
30. Yazıcı K., ve Gülgün B., TR83 illerinde süs bitkileri sektörünün mevcut durumu ve geliştirilmesi üzerine bir araştırma, Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi, 2016. 3(1): 18- 24.